

A photograph of a wind farm in a dry, brown field under a clear sky. Several white wind turbines are visible, with the largest one in the foreground on the right. The ground is covered in dry, golden-brown grass and soil. The sky is a pale, clear blue.

Ako na dobrý rozvoj veternej energie na Slovensku

II. PRINCÍPY DOBRÉHO ROZVOJA VETERNEJ ENERGIE NA SLOVENSKU

feb 2024

ČASŤ II

Obsah

Úvod

1. Princípy dobrého rozvoja veternej energie
2. Inšpiratívne príklady zo zahraničia
3. Veterný park Drahovce: čo a ako inak
4. Ďalšie zaujímavé materiály

Úvod

Nasledujúci text je pokračovaním prvej časti materiálu¹, ktorý prináša základné informácie o rozvoji veternej energie v Európe a na Slovensku. Naším cieľom je inšpirovať diskusiu zameranú na konkrétne riešenia. Táto druhá časť materiálu popisuje princípy dobrého rozvoja veternej energetiky, príklady dobrej praxe zo zahraničia aj príklad nerešpektovania princípov zo Slovenska.

1. Princípy dobrého rozvoja veternej energie

Kritériá pre veternú energiu na Slovensku aktuálne nie sú upravené. Čiastočne ich určovala smernica MŽP SR z roku 2010, zrušená v roku 2023. Smernica bola však už dlhšie nefunkčná, keďže bola prijatá v čase, keď na Slovensku boli iba minimálne skúsenosti s výstavbou veterných projektov.

Za posledných 13 rokov sa však technologický pokrok v odvetví významne posunul, prehĺbili sa poznatky o využívaní veternej energie a jej vplyvoch na životné prostredie a verejné zdravie. Tento vývoj musia pri navrhovaní a povoľovaní projektov zohľadniť tak developeri, ako aj štátne orgány.

Povoľovanie veterných projektov musí byť rýchlejšie, jednoduchšie a prehľadnejšie na základe jasne stanovených kritérií, v súlade s vývojom, ktorý odráža akútnosť klimatickej krízy, ekonomické výhody zelenej transformácie aj legislatívu EÚ.

Reformy a investície v Pláne obnovy Slovenska podporujú zrýchlenie a zjednodušenie povoľovania veterných prevádzok pri rešpektovaní kľúčových princípov.

---

¹ <https://klimatickakoalicia.sk/wp-content/uploads/2024/01/Klucove-kriteria-dobreho-rozvoja-veternej-energie-na-Slovensku-.pdf>

Princípy dobrého rozvoja veternej energie:

- **Príroda a biodiverzita:** zabezpečiť ochranu územia a druhov dobre nastaveným mapovaním, posudzovaním a skríningom
- **Komunity:** podporiť samosprávy pri vytváraní decentralizovaných energetických komúní, aby mohli obyvatelia z projektov priamo ekonomicky profitovať
- **Participácia:** zabezpečiť včasné a zmysluplné zapojenie expertov a verejnosti
- **Územné plánovanie:** určiť vhodné a nevhodné lokality „vrstvením máp“, ktoré zachytávajú rôzne zákonom chránené záujmy, s využitím aktuálnych dát a digitalizácie
- **Kapacity a digitalizácia:** posilniť počet a kvalitu administratívnych kapacít pre povoľovanie a v čo najväčšej možnej miere využívať digitalizáciu administratívnych postupov
- **Siete a technológie:** modernizovať a rozšíriť infraštruktúru prenosovej sústavy, využívať najlepšie dostupné technológie (BAT)

Rešpektovanie princípov dobrého rozvoja veternej energie vedie k:

- Výberu vhodných lokalít, ktoré rešpektujú všetky zákonom chránené záujmy a odrážajú názory relevantných skupín
- Zvýšeniu podpory veterných projektov zo strany verejnosti, mimovládnych organizácií a samospráv a predchádzaniu konfliktov, ktoré výrazne spomaľujú rozhodovanie
- Predvídateľným podmienkam pre súkromný sektor a šetreniu kapacít predkladateľov projektu
- Šetreniu kapacít úradníkov aj investorov a projektovej dokumentácie

Len pri dodržovaní týchto princípov je povoľovanie prevádzok veternej energie naozaj rýchlejšie a kvalitnejšie.

2. Inšpiratívne príklady zo zahraničia

Strategické plánovanie pomáha rozvoju veternej energie (Burgenland, Rakúsko)^{2,3}

Od roku 2000 začala spolková krajina Burgenland rozvíjať participatívny prístup k územnému plánovaniu rozvoja veternej energie. Tretina územia tejto spolkovej krajiny je chráneným územím, preto bolo potrebné určiť lokality, ktoré spĺňajú aj podmienky ochrany prírody. Od roku 2011 platí v Burgenlande strategický dokument, ktorý určil jasný právny rámec na rozvoj veternej energie. Stratégia vznikla participatívnym procesom, zapojením investorov, samospráv a environmentálnych mimovládnych organizácií. Ako prvé určili vylúčené zóny ("no-go zóny", osobitne chránené oblasti). V ďalšom procese skúmali kombinované účinky veterných elektrární na ekosystémy a sídla. Vstupy pre tvorbu zón zvyčajne poskytovali investori po úvodných rokovaníach s vlastníkmi nehnuteľností a samosprávami. Výsledkom tohto prístupu „zdola nahor“ je predvídateľný systém pre súkromný sektor, ktorý zrýchlil a zjednodušil postup miestnych orgánov a zlepšil účasť obyvateľov a organizácií na ochranu prírody. Povoľovanie v niektorých prípadoch trvá len niekoľko mesiacov a odpor proti projektom je ojedinelý.

Energetické družstvo posilňuje samosprávu aj miestnych obyvateľov (Eeklo, Belgicko)

Mesto Eeklo sa v roku 1999 rozhodlo zbaviť závislosti od fosílnych palív a pripravilo plán na prechod k čistej energii. Na základe tohto plánu sa mesto a jeho obyvatelia zapojili do energetického družstva EcoPower, ktoré v súčasnosti vlastní 5 veterných turbín. Turbíny zásobujú elektrickou energiou 65 000 domácností, ktoré vďaka tomu platia za elektrinu o 40 % menej.⁴ Okrem toho každá veterná turbína generuje 25 000 € ročne, ktoré slúžia mestu ako zdroj dodatočného príjmu.⁵ Na začiatku mestské zastupiteľstvo dobre nastavilo kritériá

² Materiál na stiahnutie z web stránky European Environmental Bureau <https://shorturl.at/btvE3>

³ <https://www.oir.at/en/project/a-regional-concept-for-wind-farms-in-burgenland-an-updating/>

⁴ <https://goodmenproject.com/featured-content/green-energy-cooperative-citizens-in-eeklo-belgium-pay-40-less-for-electricity/>

⁵ <https://energy-cities.eu/focusing-on-community-in-uncertain-times-the-story-of-two-cities-teaming-up-with-energy-cooperatives>

verejnej súťaže za účasti verejnosti na rozhodovaní o výstavbe a prevádzke. Toto prispelo k tomu, aby výroba energie mala čo najväčšiu pridanú hodnotu pre mesto a všetkých jeho obyvateľov a obyvateľky.

Integrácia a koordinácia povoľovania veľkých projektov (Ministerstvo hospodárstva a klímy, Holandsko)⁶

Holandská národná koordinačná schéma (Rijks Coordinate Regeling, RCR), zriadená zákonom o územnom plánovaní, sa týka povoľovania veľkých projektov obnoviteľnej energie. Cieľom je zefektívniť postupy vďaka lepšej koordinácii štátnych orgánov. Schéma zabezpečuje rýchly proces - stanoviská síce vydávajú rôzne orgány, ale potrebné rozhodnutia sa prijímajú spoločne, pričom súčasťou postupu sú aj konzultácie so stakeholdermi. Integrovaný plán môže určiť špecifické podmienky a pravidlá využitia územia. Obyvatelia a environmentálne organizácie majú možnosť pripomienkovať projekty v dvoch fázach a proti rozhodnutiu sa môžu odvolať prostredníctvom Štátnej rady.

Najväčšia komunitná veterná farma (Zeewolde, Holandsko)^{7,8}

Pobrežný veterný park v Zeewolde je najväčším projektom veternej energie na svete, ktorý je výlučne vo vlastníctve komunity: pozostáva z 83 veterných turbín, ktoré vlastní viac ako 200 farmárov a miestnych obyvateľov, a je zdrojom elektrickej energie pre približne 300 000 domácností. Projekt sa realizuje od roku 2019 za účasti miestnej komunity, ktorá môže investovať podieľať sa na akciách projektov prostredníctvom družstva "Noví mlynári" (De Nieuwe Molenaars).

⁶ <https://resmonitor.eu/en/nl/best-practices/107/>

⁷ <https://shorturl.at/dfoAB>

⁸ <https://www.windpowermonthly.com/article/1796355/wind-pulling-farmers-bad-times-large-dutch-community-owned-wind-farm-set-launch>

4. Veterný park Drahovce: čo a ako inak

Zámer a príprava veterného parku Drahovce (VP) môžu slúžiť ako príklad postupu, ktorý nespĺňa princípy dobrého rozvoja veternej energie. Konkrétne ide o princípy týkajúce sa účasti samospráv na projekte (ktoré by mali mať z projektu úžitok), ako aj zmysluplné zapojenie expertov a verejnosti.

Nespokojní miestni obyvatelia v dotknutých obciach spísali proti navrhovanému projektu petíciu a svoj nesúhlas opakovane vyjadrujú v médiách⁹. Táto situácia neprispieva k pozitívnemu obrazu veternej energie na Slovensku.

Niekoľko návrhov na postup v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA):

1. Zámer nebol včas a riadne verejne prerokovaný, niektoré konštatovania neboli odôvodnené

- Zámer musí byť včas riadne zverejnený vo všetkých dotknutých obciach a verejne prerokovaný, aby pripomienky verejnosti mohli ovplyvniť rozsah hodnotenia a správu o hodnotení.
- V zámere je potrebné zrozumiteľne zdôvodniť, resp. vyčíslieť závery a prínos navrhovaného projektu, napr.:
  - konštatovanie „zanedbateľných vplyvov“,
  - predpokladaný vplyv na zníženie emisií uhlíka, s odvolaním sa na strategický dokument (napr. NECP/INEKP).

---

⁹ <https://www.piestanskydennik.sk/2023/03/29/proti-veternemu-parku-drahovce-sa-v-regione-zdvihla-vlna-odporu/>

2. Obyvatelia dotknutých obcí boli v neistote, dokedy môžu pripomienkovať rozsah

hodnotenia, keďže dotknuté obce zverejňovali povinné dokumenty neskoro a v rôznom čase.

- Lehoty na zverejnenie pre obce musí zákon určovať jasne a zrozumiteľne.
- Obce by mali zohrávať aktívnu rolu v procese, informovať svojich obyvateľov o etapách povoľovania a možnostiach verejnosti vstupovať do procesu. Obciam však chýba kapacita na tieto úlohy a treba ich podporiť.

3. „Dotknutosť obcí“ bola posúdená nekonzistentne

- Je potrebné zjednotiť aplikáciu zákona vo vzťahu k „dotknutosti obcí“ a účasti.
- Zámer musí zahŕňať všetky dotknuté obce a obydľia v okruhu najmenej 3 km od veterného parku, nielen obec, v ktorej katastri sa plánuje výstavba.

4. Nejasnosti súvisiace s usmernením Úradu verejného zdravotníctva SR

- Je potrebné zladíť kritérium vzdialenosti od sídiel s praxou v krajinách EÚ.
- Je potrebné konzistentne aplikovať kritéria vo vzťahu k účasti - obce, ktoré sú bližšie k veternému parku, než je povolená vzdialenosť, sa nepovažujú za „dotknuté“.

5. Nebola dodržaná variantnosť riešení, ani dostatočne vyargumentované, prečo od nej orgán EIA upustil

- Orgán by mal vyargumentovať, prečo upúšťa od variantnosti, resp. zákon by mal jasnejšie určiť kritériá, pri ktorých sa dá od tohto postupu upustiť.

6. Nebola posúdená vhodnosť technológií a dodržaný princíp BAT

- Odporúča sa posudzovať rôzne možnosti, napr. technológia, výška stĺpov, počet vrtulí, ich rozmiestnenie v krajine a i.
- Odporúča sa predložiť prehľad predpokladaných najlepších dostupných technológií (BAT) veterných turbín.

7. Komunikácia investora s miestnymi komunitami bola vyhýbavá a nedostatočná

(napr. jednej z obcí poskytol „dotáciu“)

- Investor musí venovať zvýšenú pozornosť jednoznačnosti a transparentnosti komunikácie so všetkými dotknutými obcami a ich predstaviteľmi, vrátane komunikácie o kompenzácii negatívnych externalít, resp. možných výhodách (napr. v podobe zdieľania elektriny či ďalších, aj finančných stimulov pre obce - pozri inšpirácie zo zahraničia).
- Odporúča sa priložiť k zámeru vizualizáciu pohľadov na veterné turbíny z dotknutých obcí.

8. Venovať pozornosť podmienkam využívania úrodnej pôdy

(pozn.: k tejto téme nemáme dostatok informácií súvisiacich s prípadom)

- Odporúča sa) citlivo nastaviť kompenzácie.

9. Venovať pozornosť ochrane prírody a iných záujmov chránených zákonom

(pozn.: k tejto téme nemáme dostatok informácií súvisiacich s prípadom)

- Akékoľvek zásahy do územnej a druhovej ochrany prírody musia byť minimalizované, je potrebné vyhnúť sa negatívnym dopadom už vo fáze územného plánovania (“no-go zóny”).

Konfliktom pri povoľovaní sa dá predísť dobrým plánovaním, dôslednou aplikáciou zákona a transparentnou komunikáciou. Projekt VP Drahovce tak ukazuje dôležitosť princípov dobrého rozvoja veternej energie. V tomto aj ďalších prípadoch pomôže mať vopred jasne, transparentne a participatívne nastavené podmienky ex ante, dohodnuté so zainteresovanými aktérmi. V opačnom prípade hrozí veternému projektu výrazné predĺženie.

5. Ďalšie zaujímavé materiály

Spríevodca rýchlejšími a spravodlivejšími povoleniami obnoviteľných zdrojov energie v Európe (Guidelines to Faster and Fairer Permitting for Europe's Renewable Energy Transition)¹⁰

Sieť environmentálnych organizácií Climate Action Network Europe (CAN E) v tejto publikácii poskytuje prehľad aktuálnej legislatívy na podporu OZE a prípadových štúdií, ktoré načrtávajú jej implementáciu. V poslednej kapitole je zoznam kritérií pre rozvoj a akceleráciu OZE. Cieľom publikácie je poskytnúť praktický nástroj na posúdenie, či akcelerácia zároveň umožňuje účasť občanov a miestnych spoločenstiev a či je dostatočne zabezpečená ochrana biodiverzity.

Obnoviteľná energia v Európe zameraná na prírodu a ľudí (Civil society manifesto: Nature-inclusive, People-centred Renewables)¹¹

Manifest európskych mimovládnych organizácií, ktorý navrhuje komplexné zásady rozvoja obnoviteľných zdrojov energie tak, aby zrýchlenie povoľovania bolo v súlade s ochranou prírody/biodiverzity a záujmami komúní.

---

¹⁰ https://caneurope.org/content/uploads/2023/10/Fairer-and-Faster-permitting_CAN-Europe-Briefing.pdf

¹¹ <https://eeb.org/library/civil-society-manifesto-nature-inclusive-people-centred-renewables/>

Použité fotografie

Titulka: Luca Bravo

Energetické družstvo Eeklo: Wikipedia

Komunitná veterná farma Zeewolde: Wind Power NL

Vypracoval Klíma Fokus, členská organizácia Klimatickej koalície

www.klimatickakoodicia.sk

2024